

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΡ. ΧΡΥΣΟΚΕΡΗ: «ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΛΟΓΙΣΜΟΣ»

*Διατριβή επί διδακτορία έγκριθεΐσα υπό τής 'Ανωτάτης Σχολής
Οικονομικών και Έμπορικών Έπιστημών.*

Έκδότης 'Αργύρης Παπαζήσης, 'Αθήναι, 1962

Η σύγχρονη βιομηχανική οικονομική ανάπτυξη δδήγησε τή λογιστική σκέψη και έρευνα πρὸς τὸν τομέα τῶν βιομηχανικῶν ἐκμεταλλεύσεων, ἔτσι πὸς νὰ διαμορφωθεῖ και νὰ συνεξελλισσεται μετὲ τῆ βιομηχανική οἰκονομία τὸ σύστημα λογισμοῦ τῶν βιομηχανικῶν ἐκμεταλλεύσεων, ὃ «Βιομηχανικός Λογισμός».

Ὁ βιομηχανικός λογισμός, πὸς σὰν ὀργανωμένο και αὐτοτελές σύστημα ἀρχίζει νὰ διαμορφώνεται μόλις πρὶν ἀπὸ 40 χρόνια στὴ Γερμανία, δὲν ταυτίζεται μετὲ τῆ βιομηχανική λογιστική, γιατί αὐτή, ὅπως κάθε λογιστική, εἶναι ἓνα μονόπλευρο ἀπολογιστικὸ σύστημα συνεχῶς χρονικοῦ λογισμοῦ τῆς παρουσίας και τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ και τῶν δαπανῶν και προσόδων σὲ κάθε οἰκονομική μονάδα. Ἀντίθετα, ὁ βιομηχανικός λογισμός εἶναι ἓνα, ὄχι μόνον ἀπολογιστικὸ, ἀλλὰ και προϋπολογιστικὸ σύστημα χρονικοῦ λογισμοῦ τῶν στοιχείων αὐτῶν, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει πὸς εἶναι μόνον χρονικός λογισμός. Εἶναι ἀκόμα λογισμὸς κόστους μονάδων, ἀντικειμένων και γενικώτερα λογισμὸς πολυμόρφων ἀναλύσεων και συγκρίσεων τῶν βιομηχανικῶν ἐκμεταλλεύσεων. Ἔτσι ὁ βιομηχανικός λογισμός ὅπως ἔχει διαμορφωθεῖ σήμερα, εἶναι ἓνα πολύπλευρο σύστημα πὸς τείνει νὰ ἐξασφαλίζει μιὰν ἀρτιώτερη ἐποπτεία και ἓνα πληρέστερο ἔλεγχο τῶν βιομηχανικῶν ἐκμεταλλεύσεων και περιλαμβάνει συνήθως τοὺς βασικούς κλάδους: βιομηχανική λογιστική (χρονικός λογισμός), βιομηχανική κοστολόγηση ἢ τιμολόγηση, βιομηχανικὸ προγραμματισμὸ, πὸς ἀποτελεῖ οὐσιαστική προϋπόθεση γιατὲ τὴν ἐπιτάχυνση τοῦ ρυθμοῦ τῆς οἰκονομίας γενικώτερα, και συμπληρωματικά τῆ στατιστική τῶν βιομηχανικῶν ἐκμεταλλεύσεων ἢ λογισμὸ τῶν στατιστικῶν συγκρίσεων.

Ὁ βιομηχανικός λογισμὸς μετὲ τὴν παραπάνω ἔννοια, εἶναι τὸ ἀντικείμενο τῆς συγγραφῆς τοῦ κ. Ἰω. Τρ. Χρυσοκέρη. Ἡ ἔργασία αὐτὴ διαιρεῖται σὲ 4 μέρη: I. Εἰσαγωγή. II. Ἐποπτική θεώρηση τῶν κλάδων τοῦ βιομηχανικοῦ λογισμοῦ κλπ. III. Λογισμὸ κόστους και IV. Λογισμὸ ἀποτελέσματος.

I. Στὴν εἰσαγωγή τοῦ ἔργου, μετὰ ἀπὸ μιὰ συνοπτική ἱστορική ἀνασκόπηση τῶν προσπαθειῶν γιατὲ τὴ διαμόρφωση τοῦ λογισμοῦ τῶν ἐκμεταλλεύσεων και ἐπιχειρήσεων, ἀναπτύσσεται ἡ ἔννοια τοῦ λογισμοῦ τῶν ἐκμεταλλεύσεων και ἰδιαίτερα τοῦ βιομηχανικοῦ λογισμοῦ, μετὲ τὸν ὅποιο παρακολουθεῖται πρωταρχικά ὁ κύκλος τῆς διαδρομῆς τους ποσοτικά. Σὲ συνέχεια ἀναπτύσσονται οἱ κλάδοι και τὰ καθήκοντα τοῦ βιομηχανικοῦ λογισμοῦ και οἱ στοιχειώδεις ἔννοιές του μετὲ κάθε λεπτομέρεια. Στὸ μέρος αὐτὸ, ὁ συγγραφέας κατορθώνει μετὲ ἐπιστημονικά και σαφῆ ἐπιχειρήματα νὰ ἐμφανίσει τὸ βιομηχανικὸ λογισμὸ σὰν τὸ ἀρτιώτερο σήμερα σύστημα ἐποπτείας τῶν βιομηχανικῶν ἐκμεταλλεύσεων, πὸς ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ ἐξασφαλίζει και τὸν ἔλεγχο στὴν οἰκονομικότητά τους. Ἡ συμβολὴ τοῦ κ. Ἰω. Τρ. Χρυσοκέρη στὸ σημεῖο αὐτὸ γίνεται πὸς ἀξιόλογη μετὲ τὴν πρωτότυπη και κριτική ἀνάλυση τῶν στοιχειωδῶν ἔννοιῶν τοῦ βιομηχανικοῦ λογισμοῦ πὸς τὸν δδήγησε στὴν ἀντίστοιχη εἰσαγωγή νέας ἐπιστημονικῆς δρολογίας. Ἡ νέα αὐτὴ δρολογία κάνει πραγματικά πὸς σαφῆ τὴν ἀπόδοση τοῦ περιεχομένου τῶν ἔννοιῶν αὐτῶν.

II. Στὸ δεύτερο μέρος, τὴν ἐποπτική θεώρηση και συνάρθρωση τῶν κλάδων τοῦ βιομηχανικοῦ λογισμοῦ, ἔρευνα τὸ περιεχόμενο τῶν κλάδων τοῦ βιομηχανικοῦ προγραμματισμοῦ και τῆς βιομηχανικῆς στατιστικῆς. Ὅμως ἡ ἀνάπτυξη τῶν

δύο αὐτῶν κλάδων περιορίζεται σὲ θέματα ποὺ ἔχουν σχέση μετὰ τὸ βιομηχανικὸ λογισμὸ καὶ ὄχι μετὰ τὸ λογισμὸ τῶν ἐκμεταλλεύσεων καὶ ἐπιχειρήσεων γενικώτερα. Καθορίζονται ἀκόμα οἱ ἔννοιες καὶ οἱ σκοποὶ ποὺ ἐπιδιώκουν τόσο ἡ βιομηχανικὴ λογιστικὴ, ὅσο καὶ ἡ βιομηχανικὴ κοστολόγησις ἢ τιμολόγησις καὶ ἐμφανίζεται τὸ σχέδιον σχετικὰ μετὰ τὴν ἀλληλοσυσχέτιση καὶ τὴ συνάρθρωση τῶν κλάδων τοῦ βιομηχανικοῦ λογισμοῦ. Ἡ συμβολὴ τοῦ κ. Χρυσοκέρη στὸ σημεῖο αὐτὸ βρίσκεται στὴν ἀνάλυση τῶν προβλημάτων τῶν κλάδων τοῦ βιομηχανικοῦ λογισμοῦ καὶ τῶν σκοπῶν ποὺ ἐπιδιώκουν, ὅπως καὶ στὴν πρωτότυπη συνάρθρωσίν τους σὲ ἓνα ἑνιαῖο σύστημα. Τὸ σύστημα ὅμως τοῦ Βιομηχανικοῦ λογισμοῦ ἐμφανίζει, ἰδιαίτερα ἀπ' τὴν πλευρὰ τοῦ περιεχομένου του, δύο βασικά καὶ οὐσιώδη θέματα, ὅπου ὅλοι οἱ κλάδοι του συνυφαίνονται καὶ διαρθρώνονται. Τὰ θέματα αὐτὰ εἶναι ὁ λογισμὸς τοῦ κόστους καὶ ὁ λογισμὸς τοῦ ἀποτελέσματος ποὺ ἀναπτύσσονται στὰ ἐπόμενα δύο μέρη.

III. Τὸ τρίτο μέρος ὁ κ. Χρυσοκέρης ἀφιερώνει στὸ λογισμὸ τοῦ κόστους, ἀρχίζοντας μετὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν βασικῶν ἐννοιῶν καὶ διακρίσεων του. Ἐρευνᾷ μετὰ κάθε λεπτομέρεια τοὺς προσδιοριστικοὺς παράγοντες τοῦ κόστους καὶ ἰδιαίτερα τὴν ἐπίδραση ποὺ ἡ ἀπασχόλησις ἀσχεῖ, τόσο στὸ καθένα στοιχεῖο τοῦ κόστους χωριστά, ὅσο καὶ στὸ συνολικὸ κόστος. Προχωρεῖ στὴ μαθηματικὴ ἀνάλυση τοῦ κόστους καὶ προσθέτει, στοὺς παράγοντες ποὺ προσδιορίζουν τὸ ὕψος του, τὶς συνθήκες τῶν παραγγελιῶν, τὸ μέγεθος τῶν ἐκμεταλλεύσεων ποὺ κάθε φορὰ ἐξετάζονται καὶ τὸ ρυθμὸ ποὺ ἡ ἐργασία διεξάγεται μέσα σ' αὐτές. Ὁ συγγραφεὺς καταγίνεται σὲ συνέχεια μετὰ τὸ πρόβλημα τὸ σχετικὸ μετὰ τὴν ἀποτίμησις στὸ βιομηχανικὸ λογισμὸ καὶ ἀναλύει τὴ διαμόρφωση τῶν τιμῶν σὲ σχέση μετὰ τὴν ἀπασχόλησις, ὅπως καὶ τὸν ὑπολογισμὸ τῶν κανονικῶν καὶ προτύπων τιμῶν. Στὸ ἴδιο μέρος ἐξετάζει τὸν κατὰ κύριον λόγον λογισμὸ τοῦ κόστους καὶ τὶς ἀρχές, πᾶνω σὲ ὅποιες αὐτὸς θεμελιώνεται, ὅπως ἐξετάζει καὶ τὴ διάρθρωσίν του σὲ λογισμὸ κατὰ εἶδη, λογισμὸ κατὰ θέσεις καὶ λογισμὸ κατὰ φορεῖς κόστους. Ἔτσι ἀναπτύσσει σὲ ἰδιαίτερα κεφάλαια τὴν τεχνικὴν τοῦ λογισμοῦ τῶν μορφῶν τοῦ κόστους κατὰ εἶδη, τὴν τεχνικὴν τοῦ λογισμοῦ τῶν μορφῶν τοῦ κόστους κατὰ θέσεις καὶ τὴν τεχνικὴν τοῦ λογισμοῦ τῶν μορφῶν κόστους κατὰ φορεῖς, δηλαδὴ τὴν κοστολόγησις καὶ τὶς σύγχρονες μεθόδους τῆς ποὺ περιλαμβάνουν καὶ τὴ λεγόμενη πρότυπη κοστολόγησις (Standard Cost).

Μετὰ τὸ τρίτο μέρος τῆς ἐργασίας του αὐτῆς ὁ συγγραφεὺς συμβάλλει στὴν ὀλοκληρωμένη ἀνάπτυξη τῆς ὅλης τεχνικῆς τοῦ λογισμοῦ κόστους καὶ εἰδικώτερα: α) Στὸ λογισμὸ τῶν μορφῶν κόστους κατὰ εἶδος, στὴν εἰδικὴ ἀνάλυσιν τῶν μορφῶν αὐτῶν μετὰ κοστολογικὴ ἀποτίμησίν τους, ποὺ εἶναι ἡ βάση τῆς ἐπιστημονικῆς θεμελιωμένης ἀγορανομικῆς νομοθεσίας. β) Στὸ λογισμὸ τῶν μορφῶν κόστους κατὰ θέσεις, τόσο στὴ θεωρητικὴν, ὅσο καὶ τὴν ἐφαρμοσμένην ἔρευνα σχετικὰ μετὰ τὶς ἰδιομορφίες

τῆς τεχνικῆς τῶν φύλλων γιὰ τὴν ἐκκαθάριση τοῦ λογισμοῦ τοῦ κόστους, ποὺ θεωροῦνται στὴ σύγχρονη ἐπιστήμη σὰν «ἀκτινογραφίαι» τῆς οἰκονομικῆς ὑγείας τῶν βιομηχανικῶν ἐκμεταλλεύσεων. γ) Στὸ λογισμὸ τῶν μορφῶν κόστους κατὰ φορεῖς (κοστολόγησις) ὁ κ. Χρυσοκέρης συμβάλλει στὴ συστηματικὴ ταξινόμησις καὶ ἀνάπτυξιν τῶν σύγχρονισμένων μεθόδων ποὺ ἐφαρμόζονται κατὰ τὴν κοστολόγησις, μετὰ ὅλες τὶς λεπτομέρειες τῆς ἐφαρμογῆς τους.

IV. Στὸ τέταρτο μέρος τοῦ βιβλίου, τὸ λογισμὸ τοῦ ἀποτελέσματος, τονίζονται οἱ ἰδιαίτεροι δεσμοὶ του μετὰ τὸν κλάδον τῆς λογιστικῆς. Ὁ συγγραφεὺς ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν λογιστικὴν τῶν δαπανῶν, προχωρεῖ πρὸς τὴν λογιστικὴν τῶν προσόδων καὶ ἰδιαίτερα τῶν ἐργοπροσόδων καὶ καταλήγει, μετὰ ἀπὸ μιὰ συστηματικὴν συσχέτιση καὶ ἀντιπαράθεσίν τους, στὸ λογισμὸ τοῦ ἀποτελέσματος. Στὴ λογιστικὴν δαπανῶν - κόστων ἐρευνᾷ τοὺς συναφεῖς λογαριασμοὺς δαπανῶν - κόστων καὶ πιδὸ συγκεκριμένα καὶ ἰδιαίτερα κατὰ εἶδος κόστους, κατὰ θέσεις κόστους καὶ κατὰ φορεῖς κόστους. Στὴ λογιστικὴν προσόδων - ἐργοπροσόδων ἐξετάζει τοὺς συναφεῖς λογαριασμοὺς προσόδων - ἐργοπροσόδων καὶ βασικὰ τῶν ἐσόδων πωλήσεων, τῶν μεταβολῶν τῶν ἀποθεμάτων καὶ τῶν ἐσωεκμεταλλευτικῶν ἐργοπροσόδων. Στὴ λογιστικὴν, τέλος, τοῦ ἀποτελέσματος, ἐρευνᾷ ἰδιαίτερα τὰ συστήματα τοῦ ὑπολογισμοῦ του καὶ τοὺς τρόπους ποὺ διαρθρώνεται ὁ λογισμὸς τῶν ἀποτελεσμάτων σὲ βιομηχανικὴς ἐκμεταλλεύσεις μετὰ βάση τὸν λογισμὸν κόστων, τόσο κατὰ θέσεις, ὅσο καὶ κατὰ φορεῖς. Στὸ τέταρτο αὐτὸ μέρος ὁ συγγραφεὺς κάνει μιὰ πολὺ ὀρθὴ θεωρητικὴ θεμελίωσιν τῆς λογιστικῆς τῶν βιομηχανικῶν ἐκμεταλλεύσεων μετὰ βάση τὶς πιδὸ σύγχρονες ἀπόψεις α) στὴν τεχνικὴν τῶν λογαριασμῶν ἀποσχετιστέων δαπανῶν καὶ προσόδων, β) στὴν τεχνικὴν τοῦ λογιστικοῦ χειρισμοῦ τῶν κόστων ποὺ βασίζονται στὴν κοστολογικὴ ἀποτίμησις, γ) στὴν τεχνικὴν τῶν λογαριασμῶν καταλογισμοῦ τῶν κόστων καὶ δ) στὴν τεχνικὴν τῶν συστημάτων ὑπολογισμοῦ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν βιομηχανικῶν ἐκμεταλλεύσεων καὶ τῶν τρόπων ποὺ ἀποτελοῦν τὴν βάση γιὰ τὴ διάρθρωσίν του.

Γενικὰ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Χρυσοκέρη προορίζεται νὰ ἐξυπηρετήσῃ, ὄχι μόνον κάθε ἀσχολούμενον μετὰ τὴν κοστολόγησις στὴν πράξιν, ὅπως εἶναι οἱ ἀρχιλογιστῆς βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, ὄχι μόνον πολλοὺς ἄλλους εἰδικοὺς πᾶνω σ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα, ὅπως εἶναι τὰ διάφορα ἀγορανομικὰ ὄργανα ἐλέγχου, φοροτεχνικὰ ὄργανα ἐλέγχου κ.ἄ., ἀλλὰ καὶ ἀποτελεῖ ἓνα πολύτιμον βοήθημα γιὰ τοὺς σπουδαστῆς τῶν Ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων - καὶ τοὺς λοιποὺς εἰδικούς, ἰδιαίτερα μέσα σὲ συνθήκες ποὺ διαμορφώνονται μετὰ τὴν ἀναγκαστικὴν πρόσδεσιν τῆς χώρας μας στὴν Κοινὴν Ἑυρωπαϊκὴν Ἀγοράν, πρᾶγμα ποὺ κάνει περισσότερον ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητον τὴν προσαρμογὴν μας πρὸς τὶς σύγχρονισμένες μεθόδους τοῦ βιομηχανικοῦ λογισμοῦ.

Ἀπ. Θ. Καναβᾶς

Χωρὶς ἀμφιβολία, ὁ ἐνεργὸς ρόλος τοῦ ἀστικοῦ κράτους στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς χώρας, ἡ ἰδέα τοῦ κρατικοῦ προγραμματισμοῦ ἢ τῆς περιφερειακῆς ἀνάπτυξης, εἶναι σχετικὰ νέα φαινόμενα στὴ λειτουργία τοῦ καπιταλισμοῦ.

Ὅχι πῶς τὸ κράτος στὶς πρώτες φάσεις τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος δὲν ἔπαιξε σημαντικὸ ρόλο στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ.

Ἐμμεσα ἢ ἀμεσα, εἴτε ἐπιχορηγώντας τὴν κατασκευὴ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ὅπως στὴν Γερμανία καὶ τὶς ΗΠΑ εἴτε ἐπεμβαίνοντας γιὰ νὰ ὑπερασπίσῃ μὲ τὰ κατάλληλα μέσα τὰ συμφέροντά τῶν ἀστῶν ὑπηκόων του στὸ ἐξωτερικόν, ὅπως στὴν περίπτωση τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας, ἢ μὲ τὴν ἐπιβολὴ προστατευτικῶν δασμῶν ὅπως στὴ Γαλλία, παντοῦ ἐπιδείχθηκε ἀποφασιστικὰ τὴ πορεία καὶ τὸ ρυθμὸ τῆς οἰκονομικῆς ἐξέλιξης τοῦ καπιταλισμοῦ.

Ὁ ρόλος ὁμοίως τοῦ κράτους τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, πού ἦταν ρόλος ἐπιτροπῆς ἐπιφορτισμένης μὲ τὴν διευθέτησιν τῶν κοινῶν προβλημάτων δολοκλήρης τῆς ἀστικῆς τάξης, παρουσιάζει σημαντικὰ διαφορὰς ἀπὸ τὸ ρόλο πού καλεῖται νὰ παίξῃ σήμερα, ἐποχὴ τῆς μονοπωλιακῆς φάσης τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος.

Τὸ μέγεθος τῶν διαφόρων ἐπιχειρήσεων, στὴν πρώτη περίοδο τοῦ καπιταλισμοῦ, πού προσδιόριζε τὴν ἰσχὺν κάθε μιᾶς, ἐπέφερε λίγὸ πολὺ μιὰ ἰσορροπία δυνάμεων μέσα στὴν ἀστικὴ τάξη, κίνοντας τὸ κράτος ὄργανο δολοκλήρης τῆς ἰθύνουσας τάξης καὶ ὄχι ὄργανο μιᾶς δμάδας τῆς.

Τὸ φαινόμενο αὐτὸ τῆς κρατικῆς οὐδετερότητας στὶς ἐνδοταξικὰς διαμάχας τῶν ἀστῶν, στὴν πολιτικὴν του μορφήν ἐκφράστηκε στὸ πρότυπο τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας καὶ στὴν οἰκονομικὴν σκέψιν μὲ τὶς ἀντιλήψεις περὶ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ καὶ αὐτόματη ρύθμιση τῶν δυνάμεων τῆς ἀγορᾶς.

Ἡ ἰδεολογία αὐτὴ γιὰ τὸ ρόλο τοῦ κράτους στὴν οἰκονομικὴν ζωὴ δὲν μεταβλήθηκε αὐτόματα μὲ τὴν διαφοροποίησιν τῆς δυνάμεως τῶν οἰκονομικῶν μονάδων, τὴ δημιουργία μεγαλοεπιχειρήσεων ὀλιγοπωλιακῆς καὶ μονοπωλιακῆς μορφῆς καὶ τὴ μετατροπὴν τοῦ καπιταλισμοῦ σὲ μονοπωλιακόν.

Οἱ ἀντιλήψεις τοῦ φιλελευθερισμοῦ καὶ τῆς κρατικῆς οὐδετερότητας, ἀποτέλεσαν τὸ πιὸ βολικόν προπέτασμα γιὰ τὸ μονοπωλιακόν κεφάλαιο πῶς ἀπὸ τὸ ὅποιο, μὲ σχετικὴ ἀνεση, μποροῦσε νὰ ξεκάνει τοὺς πιὸ ἀδύνατους ἀνταγωνιστὰς του καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κυριαρχία του στὴν οἰκονομικὴν ζωὴ.

Ἡ μεσολάβησις ὁμοίως τοῦ μεγάλου οἰκονομικοῦ κράτος στὸ μεσοπόλεμο, πού λίγο ἔλειψε νὰ σημάνῃ τὴν κατάρρευσιν δολοκλήρου τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ κατανοήσῃ τὸ μονοπωλιακόν κεφάλαιο τὴ σημασία τῆς κρατικῆς παρέμβασης στὴν οἰκονομικὴν ζωὴ. Μόνον ἀφοῦ βεβαιώθη-

κε ὅτι δὲν ἦταν πιὰ δυνατό νὰ ἐμπιστευθῇ στὰ χέρια τρίτων τὴν ἴδιαν του τὴν ὑπάρξιν ἀνεβαίνει στὴ σκηνήν, καταλαμβάνοντας σιγὰ - σιγὰ τὴν κρατικὴν μηχανὴν μὲ τοὺς πιὸ διακεκριμένους ἀντιπροσώπους του.

Ἔτσι ἀλλάζει προοδευτικὰ καὶ ἡ ἰδεολογία τοῦ ρόλου πού παίζει τὸ κράτος.

Ἡ ἐξάλειψις τῆς ἀνεργίας, ἀπὸ πρόβλημα τοῦ συστήματος γίνεται πρόβλημα τοῦ κράτους, πού ἐπεμβαίνει πιὰ μὲ πρόγραμμα στὴν οἰκονομικὴν ζωὴ, ἐνῶ ταυτόχρονα οἱ «αἵρετοὶ ἄρχοντες» ἐπωμίζονται μὲ «ἀλτρουϊσμό» τὶς εὐθύνες γιὰ τὶς κρίσεις τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τὰ συνακόλουθα δεινὰ πού στὸ παρελθόν εὐλόγα ἀποδίδονταν στὸ ἴδιον τὸ σύστημα.

Σήμερα λοιπὸν ὁ ρόλος τοῦ μονοπωλιακοῦ κράτους προσδιορίζεται ἐπακριβῶς ἀπὸ τὸ κύριο πρόβλημα πού ἀντιμετωπίζει ὁ μονοπωλιακὸς καπιταλισμός. Ἐν τῇ ἐξεύρεσιν τρόπων ἐπενδύσεως τοῦ διαθέσιμου ὑπερπροϊόντος (ὁ ὄγκος τοῦ ὀποίου ἔχει ἀυξηθῆ) ἔτσι πού νὰ μὴ δημιουργοῦνται «μεγάλαις» οἰκονομικῆς ἀναταραχῆς.

Βέβαια, οἱ σχηματικῆς παρατηρήσεις πού διατυπώθηκαν παραπάνω χωρὶς νομίζω νὰ ἀναιροῦνται βασικά, θὰ πρέπει νὰ συμπληρωθοῦν, προκειμένου γιὰ τὴν περίπτωση τῶν ἐξαρτημένων ὑπανάπτυκτων οἰκονομικῶν χωρῶν. Δὲν θὰ πρεπε ἀκόμα νὰ ὑποτιμήσουμε τὴν ἐπίδρασιν πού μπορεῖ νὰ ἐξασκήσῃ ἡ ὀργανωμένη λαϊκὴ πίεσις καὶ πάλιν στὴ διαμόρφωσιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν κρατικῶν προγραμμάτων ἢ τὴν σημασία τῆς συμμετοχῆς τοῦ κόμματος τῶν ἐργαζομένων στὴν ἴδιαν τὴν κυβέρνησιν.

Τὸ γεγονός παραμένει πῶς σήμερα πού ἡ παρέμβασις τοῦ κράτους στὴν οἰκονομικὴν ζωὴ ἔγινε βασικόν στοιχεῖον τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας τῶν μονοπωλιῶν, στὴν ἀξιολόγησιν τῆς ἰδέας τοῦ κρατικοῦ προγραμματισμοῦ τῆς περιφερειακῆς ἀνάπτυξης θὰ πρέπει νὰ λάβουμε σοβαρὰ ὑπ' ὄψιν μας τὸν χαρακτήρα τοῦ κράτους καὶ τὰ συμφέροντα τίνος ἐξυπηρετεῖ, γιὰτὶ σὲ τελευταία ἀνάλυσις σημασία ἔχει ὄχι ἡ περιφερειακὴ ἀνάπτυξις σὰ σχέδιον, ἀλλὰ τὸ κατὰ πόσον αὐτὸ τὸ σχέδιον βοηθᾷ τὴν οἰκονομικὴν πρόοδο καὶ εὐημερία τοῦ λαοῦ.

Ἄν δὲν σταθμίσουμε λεπτομερικὰ καὶ συγκεκριμένα τὸν οἰκονομικο-πολιτικόν χαρακτήρα τοῦ φορέως, τῶν μέσων καὶ τῶν στόχων τέτοιων προγραμματισμῶν, χωρὶς ἀμφιβολία ὑπάρχει σοβαρὸς κίνδυνος, ν' ἀστοχῆσουμε στὶς κρίσεις μας.

Σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ βασικόν σφάλμα πέφτει ἡ μελέτη τοῦ κ. Ἀθανασοπούλου καὶ ἔτσι μοιραία καὶ οἱ ἀπόψεις πού διατυπώνονται σὲ μιὰ σειρά ἐπιμέρους προβλήματα ἀπὸ τὸ συγγραφέα, δὲν ἀνταποκρίνονται στὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα.

Γράφει λ.χ. στὴν σελ. 82. «Ἡ ἐνίσχυσις τοῦ

Κράτους δίδεται συνήθως με περισσότεραν προθυμίαν εις επιχειρήσεις αι όποϊαι ύπόσχονται τήν δημιουργίαν μεγάλων μονάδων» αναφερόμενος στους ποιούς πρέπει να ένισχύσει τó κράτος σ' ένα πρόγραμμα περιφερειακής ανάπτυξης.

Προκειμένου όμως για χώρες σαν τήν Ελλάδα τί σημαίνει ή υιοθέτηση μιās τέτοιας αρχής; Η εφαρμογή της δέν θα προωθή τήν ύποτέλεια τής χώρας; Από τήν ίδια αρχή έξ άλλου έμπνέεται κι' ή κυβέρνηση Καραμανλή.

Στό ίδιο πνεύμα είναι κι' οι απόψεις πού διατυπώνονται σχετικά με τήν συνεργασία κεφαλαίου και εργαζομένων στη σελ. 197. «Όστε ή συνενόηση ούτε ή συνεργασία είναι εύκολη άλλ' όπου αι επιχειρήσεις, αι επαγγελματικαί οργανώσεις και τά συνδικάτα, έχουν κατορθώσει να ανακόψουν τήν δρμήν των μικρών και βραχυχρόνιων διεκδικήσεων των και έχουν λάβει τήν άπροσημάτιστον απόφασιν να ένώσουν τās προσπάθειας των δια να ανατάμουν σοβαρώς και να προβάλουν με συναίσθησιν ευθύνης τά κοινά των, αλλά και τά γενικώτερα περιφερειακά προβλήματα, τά άποτελέσματα ύπήρξαν πάντοτε ίκανοποιητικά».

Πού άποβλέπει όμως αυτή ή «πολυπόθητη» συνεργασία των τάξεων, είτε τιτλοφορείται «Λαϊκός Καπιταλισμός», είτε «προσπάθεια του έθνους για να συναγωνιστεί έπαξίως τις άλλες χώρες τής Κοινής Άγοράς», είναι γνωστό, όπως γνωστό είναι και ποιός καλεϊται «ν' ανακόψει τήν δρμήν των μικρών και βραχυπροθέσιμων διεκδικήσεων του», ιδιαίτερα στη χώρα μας, όπου ή πολιτική αυτή έχει τά γνωστά άποτελέσματα στο εισόδημα των εργαζομένων.

Άπό τά γραφόμενά του είναι φανερό πώς ο συγγραφέας είναι όπαδός των νέων αστικών αντιλήψεων, σύμφωνα με τις όποιες τó κράτος προγραμματίζει και συντονίζει τήν οικονομική δραστηριότητα σε περιφερειακό και ένθνικό επίπεδο.

Άπό αυτή τήν άποψη τó βιβλίο παρουσιάζει ένδιαφέρον και δίνει στον αναγνώστη ένα άπτό δείγμα τής ιδεολογίας πού «στηρίζει»

τήν Κοινή Άγορά και τήν Ένωμένη Εύρώπη.

Τó βιβλίο πάντως άγνοεί τον άποφασιστικό χαρακτήρα των πολιτικοοικονομικών προϋποθέσεων οι όποιες μπορούν να στηρίξουν τήν πραγματική περιφερειακή ανάπτυξη, σε σημείο πού να φτάνει να άποδίδει τήν επιτυχία του Σοβιετικού προγραμματισμού όχι στον παλλαϊκό χαρακτήρα του κράτους, αλλά στον ολοκληρωτικό χαρακτήρα του σοσιαλιστικού συστήματος.

Ό περιορισμός τής δράσης των μονοπωλίων ξένων και ντοπίων, ή κρατική ένίσχυση τής λεγόμενης ένθνικής αστικής τάξης, ή ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος είναι μερικά από τά πολλά προβλήματα για τά όποια ο συγγραφέας δέν παίρνει θέση.

Η Έλληνική βιβλιογραφία έκτός από 4-5 μελέτες πού παρατίθενται στο τέλος του βιβλίου, δέν έχει άσχοληθή με τó θέμα τής περιφερειακής ανάπτυξης. Έτσι τó κύριο μέρος των βοηθημάτων του κ. Άθανασοπούλου είναι ξένα βιβλία, κατά μεγάλη πλειοψηφία Γάλλων συγγραφέων των ίδιων ιδεολογικών πεποιθήσεων.

Άντλώντας από τέτοια βοηθήματα ο συγγραφέας δέν έβαλε σκοπό του να προσαρμόσει ή θεωρία τής περιφερειακής ανάπτυξης σε συγκεκριμένα δεδομένα αλλά περιορίστηκε στην έκθεση γενικών έννοιών, προϋποθέσεων και μεθόδων πού τις περισσότερες φορές είναι αυθαίρετα δημιουργήματα. Η εισαγωγή του βιβλίου πού αναφέρεται στο πώς έντάχθηκε ή ιδέα τής περιφερειακής ανάπτυξης στη σύγχρονη αστική σκέψη και τó Α' κεφάλαιο του Δευτέρου μέρους πού άσχολεϊται με τόν τρόπο έπεξεργασίας και διαμόρφωσης του σχεδίου από τόν κρατικό μηχανισμό, παρά τις αντιρρήσεις για τά γραφόμενα, είναι ίσως τά πιο ένδιαφέροντα σημεία του βιβλίου πού ή θετική του προσφορά στην επίλυση των προβλημάτων τής περιφερειακής ανάπτυξης περιορίζεται στο έρεθισμό πού προξενεί για τήν ανάγκη έπιστημονικής και τεκμηριωμένης μελέτης του θέματος.

ΠΑΝ. ΛΑΛΙΩΤΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Max Born: «Physics and politics». Oliver and Boyd Ltd, London 1962, σελ. 86.

Στό μικρό αυτό βιβλίο ο διάσημος Γερμανός φυσικός Max Born (διωγμένος από τους Ναζί ζεί έκτοτε στην Άγγλία) έξετάζει μερικά από τά βασικά κοσμοθεωρητικά αλλά και πολιτικά και ήθικα προβλήματα, όπου συναντιώνται ή θεωρητική φυσική και ή φιλοσοφία από τή μιá και ή τεχνολογία και ή πολιτική από τήν άλλη. Η θέση του Born είναι αντίθετη με τις θετικιστικές αντιλήψεις πού κυριαρχούν σε πλήθος δυτικών έπιστή-

μονες. Έν τούτοις δέν δέχεται και τó «δογματισμό» του διαλεκτικού ύλισμού. Στα πολιτικά προβλήματα παίρνει σαφή θέση έναντίον του πολέμου και υπέρ τής ένεργού συμμετοχής των έπιστημόνων στον άγώνα για τήν ειρήνη.

Κ. Π.

Norbert Wiener: «Cybernetics» (Κυβερνητική) New York 1961.

Περιέχει: Α) Ι Χρόνος του Newton και Χρόνος του Bergson ΙΙ. Στατιστική Μηχανική και Μηχανική των Συνόλων. ΙΙΙ. Σειρές χρόνου, Πληροφορία και Έπικοινωνία. ΙΥ. Άν-

τίδραση και Ταλάντωση. Υ. 'Υπολογιστικές Μηχανές και τὸ Νευρικό Σύστημα. ΥΙ. Κυβερνητική και Ψυχοπαθολογία. Β) I Περί Μαθήσεως και περί Μηχανῶν Αυτόεπαναπαραγωγῆς. ΙΙ. 'Εγκεφαλοκύματα και Συστήματα αὐτοοργανώσεως. Χ. Θ.

C. Bettelheim: Studies in the theory of Planning, London Asia Publishing House, 1959, σ. σ. XIV + 451, 35 σελ.

Θεωρητική μελέτη πάνω στα προβλήματα που ἐγείρει ὁ προγραμματισμός. Τὸ πρῶτο μέρος, μετάφραση στα ἀγγλικά τμήματος τοῦ βιβλίου τοῦ Problèmes Théoriques et Pratiques de la Planification (Presses Universitaires de France, 1951) ἀναφέρεται σὲ γενικά θέματα. Ἡ συνεισφορά κάπως περιορισμένη ἐξαιτίας τοῦ ἐλλειποῦς προβληματισμοῦ τῆς περιόδου. Τὸ δεύτερο μέρος ἀποτελεῖ ἀξιόλογη συμβολή στὴν ἔρευνα τῶν σχέσεων τεχνολογικῆς ἐπιλογῆς και κατανομῆς ἐπενδύσεων μ' ἕναν ἱκανοποιητικό ρυθμὸ ἀνάπτυξης στα πλαίσια ἐνὸς προγράμματος μὲ μακρόχρονη προοπτική.

Ντ. Ρ.

Κ. Μ. Μπικῶφ & Ι. Τ. Κουρτσίν: «Φλοιοσπλαγχνική Παθολογία» (Τόμ. Α' σελ. 530. σχ. 70x100 — Ἐκδόσεις «Σύγχρονη Ἰατροῦγεινή — Ἀθήνα — 1962) Μετάφραση Ἰατροῦ Στάθη Ι. Κανναβοῦ.

'Εκυκλοφόρησε σὲ ἑλληνική μετάφραση τὸ ὡς ἄνω ἔργον τῶν Κ. Μ. Μπικῶφ - Ι. Τ. Κουρτσίν και μὲ πρόλογο τοῦ προέδρου τοῦ ἱατρικοῦ συλλόγου Ἀθηνῶν κ. Ἀριστομένους Φλώρου. Στὸ βιβλίο προτάσσεται ἡ εἰσαγωγή τοῦ μεταφραστῆ ἀπὸ 48 σελίδες εἰς τὴν ὁποία γίνεται ἔκθεση τῶν βασικῶν στοιχείων τῆς Παυλοβιανῆς διδασκαλίας και μὲ τὴν ὁποία διευκολύνεται ἡ κατανόηση τοῦ ἔργου.

Ἡ φλοιοσπλαγχνική παθολογία παρουσιάζεται ὡς ἕνας νεώτατος και σημαντικώτατος κλάδος τῆς γενικῆς παθολογίας και ἀποτελεῖ τὴν ὑψίστη ἀνάπτυξη τῆς παυλοβιανῆς θεωρίας. Στὰ πλαίσιά της εἰσέρχεται μεγάλος ἀριθμὸς παθήσεων τοῦ πεπτικοῦ συστήματος (ἔλκη, γαστρίτιδες, νευρώσεις εἰσοφάγου, δυσλειτουργίες παγκρέατος, ἥπατος, χοληφόρων ὁδῶν), τοῦ καρδιαγγειακοῦ συστήματος (καρδιονευρώσεις, στηθάγχη, ἔμφραγμα μυοκαρδίου, ἀγγειονευρώσεις, ἔνδαρτηρίτιδες) και τοῦ αἰμοποιητικοῦ συστήματος.

Ὁ πρῶτος τόμος ἀποτελεῖ τὸ γενικὸ μέρος τῆς φλοιοσπλαγχνικῆς θεωρίας και περιέχει: 1) ἱστορική ἀνασκόπηση, κριτική ἀποκάλυψη τῶν ἀδυναμιῶν και ἐπισήμανση τῶν θετικῶν σημείων τῶν κυριώτερων γενικῶν θεωριῶν που ἐπεκράτησαν στὴν ἱατρική ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀλκμέονα μέχρι σήμερα, 2) ἀνάλυση τῆς παυλοβιανῆς κατεύθυνσης τῆς ἱατρικῆς, 3) τὶς βασικὲς ἀρχές τῆς φλοιοσπλαγχνικῆς παθολογίας και 4) τὶς γενικὲς θέσεις τῆς φλοιοσπλαγχνικῆς θεωρίας τῆς παθογένειας τῶν νόσων τῶν ἐσωτερικῶν ὀργάνων.

Ι. Σ.

'Ερμάννου Λούντζη: Ἀνέκδοτα κείμενα. α) Αὐτοβιογραφία. β) Ἀλληλογραφία. Εἰσαγωγή και Σχόλια Ντίνου Κονόμου, Ἀθήναι, «Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων» ἀριθ. 12, 1962. σελ. 144.

Περιεχόμενα: 1) Πρόλογος (σ. 5 - 9), 2) Ἐρμάννος Λούντζης 1806 - 1868 (σ. 11 - 26), 3) Αὐτοβιογραφία (σ. 29 - 70), 4) Ἀλληλογραφία (σ. 73 - 142).

Ὁ γνωστὸς γιὰ τὰ ἐπτανησιακά του ἐνδιαφέροντα λόγιος κ. Ντίνος Κονόμος ἐκδίδει τὴν ἡμιτελή, ἑλληνικὰ γραμμένη, αὐτοβιογραφία (1862 κ.έ.) και πλατεῖα ἀποσπάσματα ἀπὸ 75 ἐπιστολές (1856 - 1865) τοῦ Ζακύνθιου ἱστορικοῦ Ἐρμάννου Λούντζη (1806 - 1868) πρὸς τοὺς γιούς του Ἀναστάσιο και Νικόλαο. Τόσο ἡ Αὐτοβιογραφία — γνωστὴ προηγουμένως ἀπὸ μερικὰ ἀποσπάσματα — ὅσο και οἱ ἐπιστολές ἔχουν τὴ σημασία τους ὡς προσωπικὲς μαρτυρίες ἐνὸς λογίου τῆς πρώτης πενηκονταετίας τοῦ περασμένου αἰῶνα μὲ εὐρύτητα ἐνδιαφερόντων: ἱστορικῶν, φιλοσοφικῶν, παιδαγωγικῶν, πολιτικῶν. Στὴ σύντομη βιογραφία τοῦ Λούντζη που προτάσσει στὸ βιβλίο του ὁ κ. Κονόμος παρέχονται — δίπλα στα καθαρῶς πληροφορικὰ — και κάποια στοιχεῖα, που ὅταν συνδυασθοῦν μὲ τὶς προσωπικὲς μαρτυρίες τῆς Αὐτοβιογραφίας και τῶν ἐπιστολῶν θὰ ἔχουν χρησιμότητα γιὰ μιὰ παραπέρα διερεύνηση: πῶς ἡ φιλοσοφικὴ παιδεία τοῦ Λούντζη, που κινεῖται ζωηρὰ στὸ χῶρο τῶν γερμανῶν ἰδεαλιστῶν, ἀποτιμήθηκε στὸ ἱστορικό του ἔργο και ποιὰ ἡ θέση της μέσα στὴν ἐπτανησιακὴ σχολὴ μὲ τὶς ἔντονες και, γιὰ τὰ ἑλληνικὰ δεδομένα, πρώιμες σχέσεις μὲ τὴ γερμανικὴ φιλοσοφικὴ σκέψη. Μερικώτερα, τὰ ἐκδιδόμενα κείμενα τοῦ Λούντζη προσφέρονται θαυμάσια σὲ εἰδικὲς συζητήσεις που ἀνήκουν σὲ γενικώτερο πρόβλημα τῆς ἱστορίας τῆς παιδείας μας: θέματα ἀναφερόμενα στὶς δυνατότητες παιδείας και πνευματικοῦ προσανατολισμοῦ ἐνὸς γόνου ἀρχοντικῆς οἰκογένειας στα Ἐπτάνησα στὶς ἀρχές τοῦ 19ου αἰ. οἱ προσωπικὲς ἐπαφές του μὲ τὰ πρόσωπα και τὰ πράγματα τῆς Δύσης: ὁ βαθμὸς τῆς ἐπίδρασης ἐπάνω του τῶν κοινωνικῶν γεγονότων (π.χ. Ἰουλιανὴ ἐπανάσταση) και τῶν πνευματικῶν ρευμάτων και τέλος οἱ μαρτυρίες ἐκεῖνες που ὑποβάλλουν τὰ ὄρια τῆς στενότερης ἀτομικῆς ζωῆς. Στὸ τελευταῖο σημεῖο εἶναι χαρακτηριστικὲς οἱ ἐπιστολές, ἀπὸ τὶς ὁποῖες προκύπτουν μὲ ἐνάργεια τὰ ψυχολογικὰ — τονισμένα ἀπὸ τὴ νευροψυχικὴ εὐπάθεια τοῦ Λούντζη —, τὰ ἠθικά, τὰ οἰκογενειακά και οἰκονομικὰ περιστατικὰ που ὑπεισέρχονται στὴ διαμόρφωση τῆς προσωπικότητάς του. Ὁ κ. Ντίνος Κονόμος ἐκδίδοντας μὲ φροντίδα τὰ κείμενα αὐτὰ πρόσφερε ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τὸ κλίμα μιᾶς ἐποχῆς, καθὼς τοῦτο ἀποτιμῶταν στὴ συνείδηση μιᾶς διαμορφωμένης ἀλλ' ὄχι στατικῆς προσωπικότητας, και ἀπὸ τὸ ἄλλο θετικὴ ὑπηρεσία στὴν ἔρευνα τῆς ἐπτανησιακῆς παιδείας.

Σ. Γ.

ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ—ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑ

- Θ. Χ. Σώκου.** 'Η Πέμπτη Διάστασις — (Φυσική 'Ιδιότης — Γεωμετρική Παράστασις — 'Αναγκαιότης 'Υπάρξεως). 'Αθήναι 1962.
- G. B. and G. F. Sowers.** Introductory Soil Mechanics and Foundations (Εισαγωγή τῆς 'Εδαφομηχανικῆς καὶ τῶν θεμελιώσεων). 'Εκδ. Οἶκος Mac Millan Co, N.Y. and London, Β' ἔκδοσις 1961.
- Oskar Höfling.** Lehrbuch der Physik. ('Εγχειρίδιο Φυσικῆς). Oberstufe — Ausg. A. 'Εκδοτ. Οἶκος Ferdinand Dümmlers Verlag—Bonnt 1962.

ΝΟΜΙΚΑ

- Κ. Α. Βαβούσκου.** 'Εκτασις προβολῆς τῆς κατ' ἄρθρ. 1543 Α.Κ. ἐνστάσεως καὶ ἐννοίας τοῦ ἀκολάστου βίου τῆς ἐξωγάμου μητρὸς (1962).
- Μιχ. Σ. Στεφανίδου.** 'Ανένδοτος ὁ ἀγὼν ὑπὲρ τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν (ἀγορεύσεις εἰς τὴν Βουλὴν) 1962.
- 'Αλ. Τσιριντάνη.** Στοιχεῖα 'Εμπορικῆς Δικαίου τ. Α' ('Εμπορικαὶ πράξεις, 'Εμποροί).
- Δήμητρας Κοκκίνη - 'Ιατρίδου.** 'Η σύμβασις ναυλώσεως εἰς ἰδιωτ. διεθνῆς δίκαιον (1962).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

- M. Dobb.** An Essay on Economic Growth and Planning, London, Routledge and Kegan Paul, 1960.
- A. K. Sen.** Choise of Techniques. An Aspect of the Theory of Planned Economic Development, Oxford. Blackwell, 1960.
- A. Nove.** The Soviet Economig, London, Allen and Unwin, 1961.
- J. M. Montias.** Central Planning in Poland, New Haven, Yale University Press, 1962.
- Γκούτα Δημητρίου.** Μισθοὶ καὶ ἡμερομισθία στὴν Κοινὴ 'Αγορὰ καὶ στὴν 'Ελλάδα. Βόλος, 1962.
- Πάνου Δημητρίου.** Συνεταιριστικὰ θέματα. 'Αθήναι, 1962.
- Κωνσταντακοπούλου Γεωργίου.** 'Η στασιμότης τῆς ἐλληνικῆς ὑπαίθρου καὶ τὸ πρό-

βλημα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς 'Ελλάδος. 'Αθήναι, 1951.

- Κανελλοπούλου 'Αθανασίου.** 'Απόψεις ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας. 'Αθήναι, 1962.
- Λαναρᾶ Κων/νου.** 'Η ἀσφάλισις εἰς τὸ 'Ίδρυμα Κοινων. 'Ασφαλίσεων. 'Αθήναι, 1962.
- Papandreou G. Andreas.** Fundamentals of Model Construction in Macroeconomics. 'Αθήναι, 1962.
- Hartlh Douglas G.** The employment Forecast Survey. Toronto, 1962.
- Bureau International du Travail.** La formation professionnelle. Genève, 1962.

ΙΣΤΟΡΙΑ — ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

- Academia Republicii Populair Romîne.** I-storia Romîniei, τ. 2. Comitetul de redactie al volumului: acad. **A. Otetea** redactor responsabil; prof. univ. **M. Berza**, conf. univ. **B. T. Câmpina** si conf. univ. **St. Pascu**, redactori responsabili adjuncti. Secretar: **St. Stefanescu.** (Bucuresti 1962). Σελ. 1158.
- Γιάννης Π. Γκίλιας.** 'Αρβανίτικα τραγούδια τοῦ Κάβο ντ' 'Ορο. 'Αθήνα 1962 (ἀνατύπωση μὲ ἰδιαίτερη σελιδαριθμηση ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «'Αρχεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν», τ. 9, 1962). Σελ. 27.
- Κ. Θ. Δημαρᾶς.** Φροντίσματα. Πρῶτο μέρος. 'Απὸ τὴν 'Αναγέννηση στὸν Διαφωτισμό. 'Αθήνα, 1962. Σελ. ιστ' + 110.
- Ντίνος Κονόμος.** 'Η 'Επτάνησος κατὰ τὴν ἰταλικὴν κατοχὴν. 'Αθήναι, 1962. Σελ. 192+10 πίνακες + 4 σελ.
- Κοσμᾶς Μυρτίλος 'Αποστολίδης.** 'Ο Στενίμαχος ἦτοι συνοπτικὴ τῆς πόλεως Στενιμάχου ἱστορία ἀπὸ τῶν παλαιῶν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Δευτέρα ἔκδοσις ἐπηρεξημένη καὶ βελτιωμένη. 'Εν 'Αθήναις, ἔκδοσις τῆς 'Ενώσεως τῶν ἀπανταχοῦ ἐξ 'Ανατολικῆς Ρωμυλίας 'Ελλήνων, 1962. Σελ. ιστ' + 208 + 24 πίνακες.
- Νότης Μπότσαρης.** Visions balkaniques dans la préparation de la Revolution Grecque (1789-1821). Geneve—Paris, 1962.
- Kominskii E. A.** 'Οσνόβιε προμπλέμοι ἱστορίαι ἀγκλίτσκοβο φρονταλισμα. Μόσχα, 1962.

ΤΑ ΠΕΡΙΦΗΜΑ ΑΝΤΙΓΡΑΦΑ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

(REPRODUCTION)

ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ

— ΜΟΝΑΔΙΚΑ ΣΕ ΠΟΙΟΤΗΤΑ

— ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ο ΟΙΚΟΣ “KULTURA,,

BUDAPEST - HUNGARIA

*Σας προσφέρει τήν εὐκαιρία νὰ ὁμορφήνετε
μὲ κάτι ἀξιόλογο καὶ φτηνὸ τὸ σπίτι σας*

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 57 — Β' ὄροφος — Γραφ. 218

Τηλέφωνον 615.876

Ο ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ "ΚΥΨΕΛΗ,"
(ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 3 — Τηλ. 624.629)

**κυκλοφορεῖ κάθε Τετάρτη σὲ ἑβδομαδιαῖα τεύχη
τὸ ἐπιστημονικὸ ἔργο:**

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

(Τρίτη "Ἐκδοση Μόσχας 1960)

Ἡ δεκάτομη ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ εἶναι ἡ νεώτερη καὶ πιὸ ἐνημερωμένη Ἐγκυκλοπαιδεία σὲ ὅλο τὸν κόσμο σήμερα. Κάθε τόμος συμπληρώνεται ἀπὸ τὴ σοβιετικὴ σύνταξη μὲ νέα σημαντικὰ ἄρθρα, εἰδικὰ γραμμένα γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἔκδοση.

Στὴν ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ συνεργάστηκαν τρεῖς χιλιάδες εἰδικοί σοβιετικοὶ ἐπιστήμονες καθὼς καὶ πολλὰ Πανεπιστήμια καὶ ἐπιστημονικὰ ἱδρύματα ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο.

- Ἐγγραφεῖτε συνδρομητὲς μὲ 50 δρ. τὸ μῆνα
- Ἀγοράζετε τὸ τεύχος μὲ 5 δρ. τὴν ἑβδομάδα

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ «ΚΥΨΕΛΗ» — Μαυρομιχάλη 3
Τηλέφωνον 624.629

ΑΝΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑΣ

T.M.S. SKODA PRAHA

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Χ. ΘΕΙΟΠΟΥΛΟΣ - Κ. ΔΑΡΑΣ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 41 - ΤΗΛ. 616.981 & 627.713

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

- Σὲ πέντε πολυτελείς τόμους θὰ ὑπάρχουν ὅλες οἱ κατακτήσεις τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Τέχνης καὶ τῆς Τεχνικῆς ποὺ ἀφοροῦν τὴ ΓΥΝΑΙΚΑ — τὸ ΠΑΙΔΙ — τὴν ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ — τὸ ΣΠΙΤΙ.

Κυκλοφορεῖ κάθε ΠΕΜΠΤΗ σὲ πολυτελῆ ἑβδομαδιαῖα τεύχη

Ἐκδοτικὸς Οἶκος "ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ,"

ΑΘΗΝΑΙ : Βερανζέρου 13 — Τηλ. 627.559, 625.523

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ : Μητροπόλεως 21 — Τηλ. 26.821